

ГЛОБАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ УСТРІЙ

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУВЕРЕНІТЕТ, ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЧНА АВТОНОМІЯ ЧИ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ STATUS QUO – ЩО Є ВИГРАШНИМ ДЛЯ УКРАЇНИ?

Марина Ярошевич
Грудень 2021

Поглиблення старих і поява нових викликів та загроз не дозволяють ЄС зберегти status quo, створюючи натомість для його держав-членів можливість для пришвидшення конвергенції позиції щодо стратегічної автономії та європейського суверенітету.

Ключовими дороговказами на шляху до вищого рівня автономії/ суверенітету ЄС є Глобальна стратегія ЄС 2016 року, а також Стратегічний компас та Конференція щодо майбутнього Європи, напрацювання яких мають бути представлені у 2022 році.

Релевантними з точки зору України, проте далеко не єдиними, перепонами на шляху ЄС є несумісність більшої самостійності з взаємозалежністю (зокрема, у відносинах з РФ), а також неможливість ЄС різко наростити (військову) спроможність без завдання шкоди власним відносинам з США та НАТО.

Зміст

1	Геополітична диспозиція сторін: чому ЄС не може зберегти status quo?	2
2	Європейський суверенітет та стратегічна автономія: у чому різниця?	3
3	Еволюція визначень та підходів серед євроінституцій	5
4	Погляд (ключових) держав-членів ЄС	7
5	Конференція щодо майбутнього Європи як інструмент громадських консультацій	10
6	Україна як бенефіціар посилення суверенітету та стратегічної автономії ЄС	12
	Висновки	14

1

ГЕОПОЛІТИЧНА ДИСПОЗИЦІЯ СТОРІН: ЧОМУ ЄС НЕ МОЖЕ ЗБЕРЕГТИ STATUS QUO?

З року в рік оцінки викликів та загроз, з якими стикається світове співтовариство назагал і кожна окрема держава, стають дедалі більш гнітючими та невтішними. Яскравим підтвердженням тому стали останні роки з поглибленням уже існуючих і появою цілої низки нових проблем, спричинених не тільки глобальною пандемією, але і тим, як цією ситуацією скористались авторитарні режими для підваження західних демократій і руйнування ліберально-ринкових основ. Відтак наразі важко назвати хоч один регіон чи сферу життєдіяльності, яка б не зазнала значних потрясінь. Під питанням опинився не лише процес осмислення та стратегування щодо оптимального або хоча б прийняттого виходу з всеосяжної кризи, але й усвідомлення того, на кого можна опиратись у цьому нестабільному та мінливому середовищі. Не став виключенням з цієї загальної переоцінки і постбрекзитний ЄС. Мало того, що блок з 27 держав-членів має неабиякі труднощі з тим, щоб досягти внутрішньої згоди щодо питань економічного відновлення, верховенства права ЄС, міграційних викликів, єдності бачення щодо гарантування прав і свобод власним громадянам тощо; до цього додаються і складнощі у відновленні та перегляді трансатлантичної співпраці з США, вибудовуванні більш збалансованих (економічних) відносин з Китаєм, пошуку *modus vivendi* у стосунках з войовничо налаштованою Російською Федерацією та недружньо налаштованою Туреччиною.

У цих складних обставинах найкраще для ЄС було б мати можливість перебудувати власну візію поступово, оскільки він ще нещодавно спирався у стосунках з партнерами та опонентами більше на політичні принципи, ніж на стратегічні інтереси. Позаяк виклики не обирають, з ними стикаються; Євросоюз змушений шукати обриси власного майбутнього під тиском усіх перелічених вище і низки інших, не зазначених у тексті, проблем¹. Питання полягає лише в тому, хто і на якому рівні здатний бути “драйвером” змін, і як співвіднести

потреби, амбіції і можливості блоку, його держав-членів і громадян з їх подальшою реалізацією.

Дана аналітична записка покликана внести ясність у питання дискурсу про європейський суверенітет та стратегічну автономію і дати відповідь на питання, який курс дій ЄС був би вигіднішим для України.

¹ У ході підготовки даної аналітичної записки авторкою було проведено онлайн глибинні напівструктуровані інтерв'ю у період з 26 листопада по 8 грудня 2021 р. з представниками євроінституцій, національних парламентів, аналітичних центрів та університетських кіл. Думки, висловлені інтерв'юєрами, викладені в аналітичній записці з дотриманням правил Четхем Хаусу

2

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУВЕРЕНІТЕТ ТА СТРАТЕГІЧНА АВТОНОМІЯ: У ЧОМУ РІЗНИЦЯ?

Поняття європейського суверенітету та автономії давно вийшли за межі суто академічних кіл і гармонійно вплили у лексикон євросинонімів, державних діячів, лідерів політичних партій та керівників різного роду установ, що щиро вболівають за цілісність та потужність Євросоюзу. Дані концепти також охоче підхоплені і взяті до жвавого обговорення в експертних колах та навіть роз'яснюються широким верствам населення. Щоправда, за більш як десятиліття² активного вжитку даної термінології згоди щодо її уніфікованого визначення серед різного роду стейкхолдерів так і не знайшлося. Деякі пояснюють це невщухаючими змінами обставин, які породжують еволюцію тлумачень; інші посилаються на історичні розбіжності серед європейських народів і, відповідно, різне уявлення про зміст та суть даних концептів; треті ж вказують на "труднощі перекладу", тобто суто лінгвістичні відмінності, і натомість говорять про високий ступінь спорідненості понять, які просто приховуються за різними назвами та їх неточними перекладами.

Дане дослідження не обмежується постулюванням жодного конкретного з цих пояснень. Швидше воно констатує різницю підходів і прагне розкрити найбільш мейнстрімні тлумачення для подальшої їх операціоналізації з метою досягнення цілей даної аналітичної роботи.

Найбільш очевидною різницею видається відмінність у джерелах запозичення термінів. Поняття "стратегічна автономія" походить зі сфери безпеки та оборони, вказуючи на можливість суб'єкта діяти незалежно назовні, зокрема у питанні стратегічного характеру, яким є створення стабільного і передбачуваного безпекового середовища. У нього вкладається не тільки цілеспрямоване бажання актора діяти за необхідності у координації чи партнерстві з іншими гравцями, а й насамперед спроможність/потужність (capability) забезпечити реалізацію цілі необхідними ресурсами. Автономія не передбачає повну незалежність чи самодостатність. Швидше її суть полягає у викоріненні асиметричної взаємозалежності у стосунках не тільки з постійними

суперниками, але і союзниками. На сьогодні цей термін дедалі частіше вживається у доктринах, концепціях, стратегіях, програмних документах євроінституцій, але у ширшому контексті. Тепер поняття стратегічної автономії покриває всі напрями, які мають зовнішній вимір, такі як просування євро як резервної валюти, торгівлю, кліматичну та енергетичну політику, а також цифрову та технологічну сферу.

Водночас поняття суверенітету походить з конституційного права і вказує більшою мірою на наділеність суб'єкта повноваженнями діяти незалежно. Такий "карт бланш" надається суб'єкту його складовими, у випадку ЄС – державами-членами блоку, які своєю чергою наділені повноваженнями своїми громадянами. Питання суверенітету таким чином напругу торкається дискусії про соціальний контракт між інституціями, державами та громадянами. Більшою мірою ніж ресурси у питанні суверенітету має значення спроможність ЄС приймати рішення та діяти відповідно до своїх власних правил, принципів та цінностей, прагнучи, так би мовити, задавати тон дискусії (be rule-maker) замість того, щоб лише підпорядковуватись встановленим іншими правилами гри (not only rule-taker). Саме тому значення для прихильників цього терміну мають не тільки сфери, охоплені даним поняттям, але і його багаторівневість чи багатовимірність. Зокрема, мова йде про контроль взаємозалежностей з метою їх послаблення, передусім в економічній сфері, переформатування партнерств, насамперед зі стратегічними союзниками та суперниками, а також підтримку ідей та принципів мультиралізму, особливо в часи перерозподілу балансу сил.

Наведені визначення вказують на другу принципову відмінність, а саме: автономію можна виміряти, суверенітет – ні. Для прикладу можна взяти реалізацію військової місії чи операції ЄС. У рамках дискурсу про стратегічну автономію ключовим, хоча безумовно не єдиним питанням є, чи достатньо ЄС має ресурсів для реалізації проєкту. Основним у справі суверенітету ж є питання легітимності як всередині ЄС, так і назовні щодо інклюзивності чи ексклюзивності ЄС щодо інших акторів. Ці категорії відносяться більше до якісних, ніж кількісних показників, тому відповідно вимірюванню не піддаються.

² За точку відліку взято створення Європейської служби зовнішньої дії, де у межах засідання Ради у закордонних справах у 2013 р. було вперше вжито термін "стратегічна автономія" щодо безпеки та оборони

Третя відмінність стосується швидше не суті самих понять, а їх ієрархії. У той час, коли більшість сходиться на думці, що суверенітет – ширше поняття, ніж автономія, дехто вважає, що це дві сторони однієї і тієї ж медалі. Автономія не може існувати без суверенітету і навпаки. Інші схильні стверджувати, що автономія – це проміжний етап на шляху до суверенітету. Коли ЄС стане повною мірою суверенним, питання автономії перестане бути актуальним. Точніше автономія стане “пройденим етапом”. На підкріплення такої думки деякі вдаються до “схрещування” двох понять, посилаючись на “стратегічний суверенітет”.

Утім, навіть серед найбільш лояльних прибічників однієї чи обох концепцій не вщухають дискусії щодо того, як саме втілити теорію в практику. Приміром, як ЄС може зберегти взаємовигідні відносини в енергетичній сфері з Російською Федерацією, не допустивши при цьому її (подальших) зазіхань на суверенітет та територіальну цілісність інших держав, зокрема, приміром, України? Один з варіантів “елегантної розв’язки” полягає, на думку аналітиків, у тому, щоб ЄС навчився користуватись інструментарієм м’якої сили у жорсткий спосіб³. На практиці це означало б, наприклад, більш рішуче і широкомасштабне застосування санкцій. Однак, не відхиляючись у бік від основної дискусії, зазначимо побіжно, що така пропозиція могла б бути доречною лише у випадку, коли партнер/опонент “правильно” би інтерпретував наміри та сигнали ЄС і відповідним чином коригував поведінку. Що робити у випадку, коли пропозиції про діалог з боку ЄС натикаються на шантаж, маніпуляції та врешті-решт багатовимірний тиск з боку іншої сторони, у той час, коли ЄС має хоча б часткову власну економічну залежність у цих відносинах, залишається відкритим питанням. Якщо коротко, то паралельне “умиротворення агресора” наряду з плідною з ним співпрацею – це прогулянка по крихкому льоду, яку прагнення до європейського суверенітету та стратегічної автономії мають поставити на твердий ґрунт.

Подібною до попередньої є думка, що у випадках, аналогічних до описаної вище ситуації, ЄС має говорити з позиції сили, а не слабкості. З вуст президента Франції, єдиної ядерної держави ЄС, члена Ради Безпеки ООН, такі слова звучать вельми переконливо, а от у Німеччині, де ядерна зброя – тема табу, цей аргумент стає недоречним. Основна “зброя” Німеччини – потужна економіка. Але підживлювати її коштом третіх сторін, які отримують за це грошовий зиск і водночас знаходяться під санкціями ЄС, видається теж контрпродуктивним. Як наслідок, те, що гарно звучить у теорії, на практиці виглядає непослідовно. І це при тому, що наведене – лише стисле узагальнення позицій та поведінки нехай і найпотужніших, але лише двох держав-членів ЄС. Звіс-

но, у решти 25 держав-членів блоку є свої національні інтереси, інструменти впливу та ресурси. Попри те, що спільні виклики сприяють швидшій і глибшій конвергенції цих позицій через значний тиск, який вони створюють, говорити про переконливі успіхи як в уніфікації термінів та підходів, так і розумінні спільної кінцевої мети ЄС як союзу рівноправних його членів допоки зарано.

Така ситуація обумовлюється також наступним. Всередині ЄС, коли йдеться про загальний його устрій, немає єдиного центру прийняття рішень. Є інституції ЄС, які діють на підставі установчих документів, зокрема Лісабонського договору, і користуються широкою автономією в окремих сферах⁴ через наділеність відповідними повноваженнями. Є держави-члени, які керуючись власними внутрішньо- та зовнішньополітичними інтересами, більш динамічно задають і змінюють курс ЄС у сферах, де розподіл повноважень з євроінституціями є змішаними, або де за ними зберігається виключна компетенція. Врешті-решт є суспільний (громадський) рівень, до якого дедалі частіше апелюється⁵ через бажання подолати “дефіцит демократії” і забезпечити пряме її здійснення. На кожному з цих рівнів стейкхолдери залучені у власний дискурс щодо європейського суверенітету та стратегічної автономії ЄС і мають у своєму розпорядженні відмінний інструментарій для впровадження своєї візії у життя. Розглянемо кожний з окреслених рівнів і зробимо зріз нинішнього стану справ та потенційний напрям подальшого дискурсу.

³ Anghel S., “Strategic sovereignty for Europe”, PE 652.069 – September 2020, BRIEFING European Parliamentary Research Service Ideas Paper “Towards a more resilient EU”

⁴ Наприклад, торговельній.

⁵ ЄС розглядається у цьому випадку не лише як об’єднання держав, а об’єднання громадян, які для реалізації власних прав і свобод не завжди мають керуватись посередництвом держав власного походження, громадянства чи проживання.

3

ЕВОЛЮЦІЯ ВИЗНАЧЕНЬ ТА ПІДХОДІВ СЕРЕД ЄВРОІНСТИТУЦІЙ

Найперше звернемось до Глобальної стратегії ЄС у сфері зовнішньої політики та безпеки 2016 року, девізом якої став вислів “Одне бачення, спільні дії: сильніша Європа”⁶. Стратегія заснована на п’яти цілях, а саме: (1) безпека ЄС; (2) державна і суспільна стійкість (resilience) на сході і півдні; (3) інтегрований підхід до конфліктів; (4) співпраця регіональних порядків; (5) глобальне управління для XXI ст. Перша ціль надалі розбита на п’ять ключових напрямів: а) безпека та оборона; б) боротьба з тероризмом; в) кібербезпека; г) енергетична безпека; д) стратегічні комунікації. Ці напрями об’єднують усвідомлення про важливість досягнення належного рівня амбіцій та стратегічної автономії задля сприяння миру та безпеці всередині ЄС і поза його межами. Особливу увагу зосереджено на тому аспекті, що ЄС має прагнути до нарощування власного безпекового та оборонного потенціалу, але не в конкуренції з НАТО, а швидше в синергії з Трансатлантичним альянсом. З риторики документа випливає, що посилаючись на стратегічну автономію, ЄС прагне бути “рівний рівному” і може з часом прийти до формулювання своїх оборонно-безпекових інтересів і визначення власного внеску до структур Альянсу, як це зробили десять країн Західного європейського союзу у 1987 році на засіданні Гаазької платформи. Такі дії могли б стати кроком до створення “стовпа ЄС” у НАТО, відповідно до пропозицій Президента Кеннеді 1962 року, та визначення його взаємозв’язку зі Спільною безпековою та оборонною політикою (СБОП) ЄС, хоча мова про це в документі напряду не велась.

Звіт “Впровадження Глобальної стратегії ЄС” 2019 року надалі уточнює, що “більш автономний ЄС – це той, який більш спроможний діяти разом з партнерами, коли можливо, і самостійно, коли необхідно”⁷. У галузі безпеки та оборони звіт вказує на необхідність для ЄС поглибити роботу щодо збору та обміну даними розвідки, стратегічної культури, взаємосумісності, командування та контролю, оборонного співробітни-

цтва, технологій та кіберпростору, цивільно-воєнних місій СБОП та доступу до комунікацій та мереж. Іншими словами, Глобальна стратегія як зовнішньополітична доктрина ЄС, з одного боку, вказує на імперативність досягнення стратегічної автономії, а з іншого – окреслює достатньо вузьке коло сфер, у яких ЄС має до неї прагнути. Щодо решти чотирьох пріоритетних напрямів документ посилається серед іншого на необхідність покращення стійкості та пошуку інтегрованого підходу до криз і конфліктів. Тобто інституції, а точніше Європейська служба зовнішньої дії (ЄСЗД) ставить поняття стратегічної автономії на один щабель з іншими “популярними термінами” (buzzwords), навіть коли мова йде виключно про її парафію – зовнішню та безпекову політику.

В усних заявах єврочиновників того самого періоду, однак, перевага більшою мірою віддається поняттю суверенітету, який трактується більш “сміливо” та узагальнено. У промові колишнього президента Єврокомісії Ж. К. Юнкера “Стан справ ЄС 2018 р. – Час європейського суверенітету”, зокрема, зазначається, що прийшов час “Weltpolitikfähigkeit” – спроможності ЄС відігравати суттєву роль у глобальних справах та бути більш суверенним гравцем у міжнародних відносинах⁸.

Про посилення спроможності ЄС діяти більш рішуче і самостійно у сферах економіки, цифровізації, енергетики, клімату та міграції на глобальному рівні сказано у промові наступниці Ж. К. Юнкера У. фон дер Ляєн, яка наприкінці 2019 року презентувала нову “геополітичну” Єврокомісію⁹. Надалі заклики до ЄС навчитись використовувати “мову сили” неодноразово звучали з вуст Високого представника ЄС Дж. Борелля¹⁰.

⁶ Цікавий факт: Стратегія була презентована два дні після референдуму щодо Брекзиту.

⁷ EEAS, “Implementing the European Union’s Global Strategy: three years on, looking forward”, Brussels, 2019 (https://eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_global_strategy_2019.pdf)

⁸ Juncker, J. C., State of the Union 2018 – The hour of European sovereignty, Brussels, 12 September 2018 (https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/soteu2018-speech_en_0.pdf)

⁹ von der Leyen, U., ‘Speech by President-elect von der Leyen in the European Parliament Plenary on the occasion of the presentation of her College of Commissioners and their programme’, Strasbourg, 27 November 2019 (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_19_6408)

¹⁰ European Parliament, Hearing with High Representative/Vice President-designate Josep Borrell, 7 October 2019, (<https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190926IPR62260>)

Він, у той час Президент Євроради, навіть проголосив посилення стратегічної автономії “метою нашого покоління”¹¹.

Писемно перехід від нішевого використання поняття стратегічної автономії до більш загального вжитку спостерігаємо у програмному документі Європейської Ради – Новому стратегічному порядку денному 2019 – 2024¹². Зокрема, цей концепт винесено на рівень одного з чотирьох основних пріоритетів і водночас єдиного, що стосується ролі ЄС у просуванні європейських інтересів та цінностей на глобальній арені¹³. У документі зазначено, що ЄС має посилити спроможність діяти автономно шляхом визначення більш чітких інтересів у політичній, економічній та безпековій галузях, а також виділення ресурсів під реалізацію поставлених цілей.

Утім, Порядок денний згадує про автономію не лише в широкому контексті. Більш предметно програма також визначає, що “ЄС також має нести більшу відповідальність за власну безпеку та оборону, зокрема збільшивши розмір оборонних інвестицій, нарощуючи матеріально-технічну базу та забезпечуючи операційну готовність; він буде тісно співпрацювати з НАТО, у повній повазі до принципів, передбачених Угодами та Європейською Радою, включаючи принципи інклюзивності, взаємності та автономності ЄС у прийнятті рішень”¹⁴.

Відповідно бачимо, що ЄС прагне до внутрішньої автономії для її проєкціонування назовні з метою недопущення власної вразливості та уникнення неспроможності приймати незалежні від інших суб’єктів рішення та самостійно їх реалізовувати. І хоча ступінь автономності ЄС різниться між сферами, а суверенітет взагалі складно піддається вимірюванню, як було зазначено вище, все ж не поодиноким є думка про певні успіхи ЄС у консолідації власної спроможності як всередині блоку, так і назовні. Зокрема, йдеться про політичний рівень (наприклад, Іран), економічний рівень (зміцнення ролі євро як другої світової резервної валюти), кіберпростір (прийняття Загального регламенту про захист даних), космос (програми Галілео та Коперникус), оборону (Постійна структурована співпраця та Європейський оборонний фонд) тощо.

¹¹ Michel Ch., “Strategic autonomy for Europe – The aim of our generation” – Speech by President Charles Michel to the Bruegel think tank, 28 September 2020 (<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/09/28/l-autonomiestrategie-europeenne-est-l-objectif-de-notre-generation-discours-du-president-charles-michel-au-groupe-de-reflexion-bruegel/>)

¹² European Council, A New Strategic Agenda 2019–2024 (<https://www.consilium.europa.eu/media/39914/a-new-strategicagenda-2019-2024.pdf>)

¹³ Решта пріоритетів: (1) захист громадян та свобод; (2) розвиток потужної та динамічної економічної бази; (3) побудова кліматично-нейтральної, зеленої, справедливої та соціальної Європи.

¹⁴ European Council, A New Strategic Agenda 2019–2024 (<https://www.consilium.europa.eu/media/39914/a-new-strategicagenda-2019-2024.pdf>)

4

ПОГЛЯД (КЛЮЧОВИХ) ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄС

Суверенітет та автономія на загальноєвропейському рівні – концепти, які нерідко сповідують та пропагують не тільки єврочиновники, але і лідери держав-членів ЄС. Вважається, що першим серед європейських керівників про необхідність досягнення європейського суверенітету у сферах оборони, захисту кордонів, зовнішньої політики, екології, цифровізації та економіки (передусім промисловості та валюти) у своїй промові в Сорбонні зазначив президент Франції Е. Макрон у вересні 2017 року¹⁵. Однак, хоча він і використав поняття “суверенітет” 18 разів і термін “стратегічний” 3 рази у своєму виступі, він жодного разу не вжив їх комбінацію. Радше, у своїх подальших промовах президент Макрон згадував окремі аспекти суверенітету ЄС, зокрема щодо створення продуктивних запасів, розвитку технологій, покращення охорони здоров'я та освоєння космосу.

Але навіть така відносно розмита і фрагментована концепція “європейського суверенітету” є непринятною для багатьох держав-членів ЄС. Сформована у 2018 році так звана “нова хансеатська ліга”, до складу якої увійшли Данія, Швеція, Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва, Нідерланди та Ірландія, відстоює збереження значної частини компетенцій на національному рівні. Ці держави не бажають поглиблення інтеграції, особливо у сферах бюджетної та фіскальної політики, оскільки вони не хочуть фінансового примусу до солідарності з рештою Європи. Водночас країни Центральної та Східної Європи не хочуть подальшої передачі власних повноважень на наднаціональний рівень з цілком інших причин. Для них вигідна європейська солідарність у вигляді структурних фондів, які виділяють гроші на їх розвиток, але дані держави побоюються, що з часом їх права приймати рішення остаточно перейдуть до єдиного центру, і вони повторно опиняться в ситуації, подібній до часів Радянського союзу.

Як наслідок, чутливість до розвитку ситуації у небажаному напрямі гальмує реалізацію всеохоплюючого суверенітету та стратегічної автономії ЄС на практиці. Можливо, саме тому, дослухаючись до настроїв

¹⁵ Macron, E., ‘Initiative for Europe – Speech by M. Emmanuel Macron, President of the French Republic’, Paris, 26 September 2017 (https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/english_version_transcript_-_initiative_for_europe_-_speech_by_the_president_of_the_french_republic_cle8de628.pdf)

більшості, Німеччина, яка головувала в Раді ЄС у другому півріччі 2020 року, обмежилась прагненням досягнення суверенітету ЄС лише у цифровій сфері¹⁶. У продовження цієї ініціативи надалі Німеччина, Данія, Естонія і Фінляндія відправили спільний лист президентці Єврокомісії У.фон дер Ляйн з пропозиціями, як пришвидшити процес набуття ЄС цифрового суверенітету¹⁷. Паралельно Нідерланди та Іспанія зосередили свою увагу на питанні досягнення ЄС стратегічної автономії, підготувавши у березні 2021 року спільний нон-пейпер¹⁸.

Відносна активність з боку середніх та невеликих держав-членів Євросоюзу свідчить про їх небажання завжди залишатись у фарватері домінуючих до цього часу у ЄС Франції та Німеччини. Італія, Іспанія, Польща, Нідерланди наряду з Балтійськими країнами мають потенціал та амбіції відігравати помітнішу роль у посиленні ролі ЄС, не в останню чергу на міжнародній арені. Їх активніше залучення у зовнішньополітичні процеси на Балканах, у Середземномор'ї, в Африці та Східній Європі могли б створити неабияку додану вартість для всього блоку.

Схоже, що Німеччина, в якій щойно закінчилась “епоха А.Меркель”, і до влади прийшла нова коаліція з соціал-демократом О. Шольцем на чолі, та Франція, у якій президентські вибори лише попереду, але яку вже охопили передвиборчі перегони, готові до такого повороту подій. Навіть більше. Коментуючи положення коаліційної угоди нового уряду, один з опитаних у рамках даного дослідження респондентів зазначив, що амбітний план Німеччини щодо досягнення стратегічного суверенітету ЄС жодним чином не говорить про її прагнення самостійно очолити цей процес. Навпаки, Німеччина готова нести відповідальність, але

¹⁶ German Federal Government, ‘Expanding the EU’s digital sovereignty’ (<https://www.eu2020.de/eu2020-en/eudigitalisation-technology-sovereignty/2352828>)

¹⁷ ‘Spain–Netherlands non-paper on strategic autonomy while preserving an open economy’, 24 March 2021 (<https://www.permanentrepresentations.nl/documents/publications/2021/03/24/non-paper-on-strategic-autonomy>)

¹⁸ ‘The heads of government of Germany, Denmark, Estonia and Finland: Europe’s digital sovereignty gives us the ability to shape our own future’, 2 March 2021 (<https://www.valitsus.ee/en/news/heads-government-germany-denmark-estonia-andfinland-europes-digital-sovereignty-gives-us>)

лише у когорті з іншими однодумцями (like-minded members) серед членів блоку.

Франція, можливо, і не була б схильна так легко поступатись першістю у визначенні та впровадженні заданого курсу. Утім, збіг у часі між майбутнім головуванням Франції у Раді ЄС у першому півріччі 2022 року та президентськими виборами навесні 2022 року підважують амбіції діючого президента Е. Макрона. З одного боку, за оцінками опитаних аналітиків, йому б личило зробити ставку на власні успіхи на європейському напрямку під час передвиборчої кампанії. З іншого боку, відголоски протестів “жовтих жилетів”, коронакриза в економічній, медичній та соціальній сферах і ряд інших обставин звужують перелік тем, що цікавлять пересічного француза, до повсякденних проблем. Відповідно, президенту Макрону доводиться швидко переорієнтувати власні сили і час на розв’язання внутрішніх проблем, тоді як загальноєвропейські виклики відходять на “відкуп” до інших держав блоку.

Дається взнаки також і відхід Великобританії з “європейської трійки” (ЕЗ). Очевидно, що адаптація блоку до функціонування без свого одного з найпотужніших, нехай і “неохочих членів” (reluctant member) займе час. Якби не суперечки Польщі з ЄС щодо ряду питань, зокрема верховенства права, вона могла б посісти провідне місце серед важковаговиків блоку як представниця Центральної Європи, орієнтована на захист східного флангу ЄС. Натомість триваючі негаразди унеможливають гідне представництво держав нової хвилі (мається на увазі 2004, 2007 та 2013 років) серед членів блоку зі “старої” Європи. Тож за чисельністю населення і потужністю економік наступними на черзі опиняються Італія, Іспанія та Нідерланди, які, якщо і проявлятимуть надалі активність щодо спільних справ, будуть швидше за все дбати про забезпечення внутрішнього відновлення всередині блоку для запобігання євроскептичним тенденціям на своїх теренах. Спільні зовнішньополітичні “зобов’язання” Євросоюзу із забезпечення миру і стабільності в регіоні власного сусідства, зокрема недопущення ескалації російської агресії, дестабілізації Західних Балкан та повторення міграційної кризи, залишаться, вірогідно, клопотом тих держав, безпека яких знаходиться під прямою загрозою. Жодна з перелічених вище держав не входить до цього переліку.

Усвідомлення того, що Дж. Боррель назвав “стратегічною усушкою”¹⁹, підштовхнуло держави-члени ЄС до започаткування дискурсу про спільну оцінку небезпек і загроз у 2020 році. На проміжному етапі у поточно-му році відбуваються всебічні консультації, насамперед

серед держав-членів Євросоюзу. Фінальним результатом процесу має стати схвалення у першому півріччі 2022 року Стратегічного компасу²⁰. Покликаний операционалізувати концепцію стратегічної автономії, документ – простими словами – шукає відповіді на три ключові питання:

1. Які для ЄС існують виклики та небезпеки?
2. Як краще об’єднати зусилля і найефективніше використати ресурси?
3. Як найкраще транслювати вплив ЄС як регіонального та глобального актора?

Попри те, що детальний аналіз загроз складає конфіденційну частину документу, наразі відомо, що всі загрози у ньому розподілено на три рівні:

1. глобальні: сповільнення глобалізації, наростаюча економічна конкуренція між глобальними силами, зміна клімату та змагання за ресурси, міграційний тиск та загрози мультilaterальному порядку;
2. регіональні: регіональна нестабільність, конфлікти, крихкість державного порядку, міждержавна напруга, зовнішні впливи, дестабілізація зі сторони недержавних акторів;
3. загрози для ЄС: державні та недержавні актори, що завдають шкоду ЄС завдяки гібридним інструментам, включаючи руйнівні технології, дезінформацію та інші джерела немілітарного тиску, терористична загроза.

У відповідь, згідно з консолідованими пропозиціями, ЄС має прагнути спільно

- покращити готовність збройних сил ЄС та цивільних експертів посилити місії та операції у рамках Спільної безпекової та оборонної політики;
- створити Сили швидкого реагування ЄС чисельністю до 5000 військових;
- посилити спроможність запобігати, перешкоджати та давати відсіч гібридним загрозам, включаючи зовнішні кібератаки, іноземні інформаційні маніпуляції та втручання;
- забезпечити безпекові інтереси ЄС на воді та в космосі;
- інвестувати у ключові напрями військової інфраструктури для використання на суходолі, на воді, у повітрі, у кіберпросторі та у відкритому космосі;
- надати поштовх дослідженням та інноваціям для заповнення стратегічних прогалів та скорочення технологічних та промислових залежностей;
- посилити співпрацю з НАТО та ООН, а також ОБСЄ, Африканським союзом та АСЕАН;
- наростити співробітництво з окремими партнерами, зокрема США, Канадою, Норвегією та іншими країнами.

¹⁹ Borrell J., “A Strategic Compass for Europe”, 12 November 2021, Project Syndicate (<https://www.project-syndicate.org/commentary/eu-strategic-compass-by-josep-borrell-2021-11>)

²⁰ У цьому полягатиме принципова відмінність Стратегічного компасу від Глобальної стратегії ЄС 2016 року, яка була лише представлена, але не була формально схвалена державами-членами ЄС

Узагальнюючи, згідно з влучним висловлюванням Високого представника ЄС Дж. Борреля, у майбутньому ЄС потребуватиме “політичної волі (без якої ніщо не можливо)” та операційної ефективності (без якої все позбавлено змісту)²¹ для забезпечення безпеки та оборони всередині і назовні. Передбачається, що ця мета триматиметься на чотирьох стовпах:

1. управління кризами;
2. посилення стійкості;
3. нарощування спроможностей;
4. розвиток партнерств.

Таким чином, у зв'язку в основному з високою динамікою внутрішньо- та зовнішньополітичних процесів усередині ЄС відбувається постійна переоцінка бачення майбутнього ЄС та пріоритетів, які мають утримати його на плаву. Великі сподівання покладаються наразі на Стратегічний компас – документ, розробкою якого займається ЄСЗД в активних консультаціях з державами-членами ЄС. Основним його викликом, утім, може стати не так схвалення, як сприйняття кожною окремою країною його змісту та готовність інвестувати власні ресурси задля користі спільної справи.

Важливо наголосити на ще одному принциповому моменті. Розглянутими вище є еволюція понять суверенітету та стратегічної автономії з точки зору євроінституцій (бюрократії) та держав-членів ЄС. Винесеними за дужки виявились політичні погляди та преференції політичних партій та окремих народних обранців як на національному, так і загальноєвропейському рівні. Дуже спрощено вважається, що суверенітет – поняття ближче по духу консерваторам. Водночас оскільки мова йде про наднаціональний рівень суверенітету, вони уникають зловживань даною термінологією. Соціал-демократи, будучи інтернаціоналістами, не мають таких застережень. Утім, за певною іронією долі, саме колишньому і нинішньому Високим Представникам ЄС Ф. Могеріні та Дж. Боррелю, які належать до сім'ї соціал-демократичних партій, приписують введення незручної для них з політичної точки зору “стратегічної автономії” до більш активного вжитку. Хоча, звісно, це також не в останню чергу пов'язано з їх посадами та з походженням поняття “стратегічна автономія” з безпеково-оборонної сфери, як було описано на початку. Ліберали наразі уникають чіткої прив'язки до термінології, але нинішня тенденція схиляється у бік проведення внутрішньопартійних консультацій для чіткішої артикуляції цих категорій та уніфікації вжитку понять. Як результат, в осяжному майбутньому ми можемо стати свідками більш активного розгортання даного дискурсу саме в політичній площині.

²¹ *ibid.*

5

КОНФЕРЕНЦІЯ ЩОДО МАЙБУТНЬОГО ЄВРОПИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГРОМАДСЬКИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Дебати на рівні євроінституцій, керівництва держав-членів ЄС і навіть у політичних колах часто критикують за їх відірваність від повсякденних очікувань та реалій громадян Європейського Союзу. Попри очевидність факту, що більшість держав-членів ЄС – репрезентативні демократії, тобто такі, де громадяни обирають своїх представників на виборах і вповноважують їх приймати рішення від їх імені протягом кількарічної каденції, розмови про “дефіцит демократії” та необхідність повернути громадянам право самостійно вирішувати власну долю не вщухають.

Відповіддю на критику ЄС, зокрема з боку євроскептично налаштованої частини громадян, стала ініціатива неодноразово згадуваних у контексті даного дослідження Німеччини та Франції про проведення Конференції щодо майбутнього Європи. Конференція, з ентузіазмом прийнята Європарламентом та Єврокомісією та прохолодно прийнята Єврорадою, була започаткована як “унікальна і своєчасна можливість для європейських громадян обговорити європейські виклики та пріоритети”²².

Однак, спершу пандемія коронавірусу, а потім міжінституційна боротьба заблокували інавгурацію Конференції майже на рік і суттєво збільшили кошт її реалізації, причому не стільки у матеріальному плані (бо більшість заходів були перенесені онлайн, знявши логістичний тягар), як у ресурсному. Йдеться про бажання і спроможність інституцій, національних, регіональних та місцевих органів влади “інвестуватися” у процес, паралельно розв’язуючи більш нагальні проблеми своїх громадян²³.

Іншим демотивуючим фактором стало те, що євроінституції, які врешті-решт домовились про управління процесом, так і не дійшли згоди щодо політичної ваги і майбутньої віддачі від проведення Конференції. У той

час, коли Європарламент пропонував, аби Конференція стала початком конституційного процесу в ЄС, а відповідно і можливої зміни статутних документів, Рада ЄС з самого початку відкинула такий варіант. Таким чином, навіть якщо громадяни висловлюватимуться за поглиблення інтеграції (посилення суверенітету ЄС) і навіть федералізацію блоку, їх думки в найкращому випадку будуть взяті до уваги, але не будуть вважатись “інструкцією до дії”.

Тим не менш, із запуску Конференції у травні 2021 року було реалізовано ряд ініціатив: багатомовна цифрова платформа, де громадяни можуть обмінюватися ідеями та надсилати онлайн-подання; серія європейських громадських груп з чотирьох основних тем (верховенство права та демократія, зміна клімату та здоров’я, економіка, робочі місця та культура, Європа у світі та міграція); два пленарні засідання Конференції, до яких на рівні з громадянами долучились представники інституцій ЄС, національних парламентів та місцевих органів влади; кілька децентралізованих заходів, організованих національними та місцевими органами влади, громадянами та організаціями громадянського суспільства у всій Європі²⁴.

Попри всі зусилля, посилення на Конференцію рідко лунають з вуст європейських лідерів, а увага медіа до всього процесу є мінімальною. Про неї “забули” навіть її ініціатори: президент Франції Е. Макрон, ексканцлерка Німеччини А. Меркель і президентка Європейської комісії У.фон дер Ляйн. Поодинокі лідери все ж таки схвально відгукуються про Конференцію як спробу дослухатись до думки громадян, хоча дванадцять урядів відкрито відкидають будь-які юридичні зобов’язання, особливо якщо вони стосуються реформи нинішнього законодавчого процесу та міжінституційного розподілу компетенцій.

Менше з тим, спустити Конференцію зовсім “на гальмах” не вдасться, адже це може вдарити по іміджу ЄС

²² European Commission Newsroom, “Conference on the Future of Europe”, 29 July 2021, (<https://ec.europa.eu/newsroom/comp/items/718465>)

²³ N.Pirozzi, “How the Conference on the Future of Europe can still be saved”, 25 November 2021, Euractiv (<https://www.euractiv.com/section/future-eu/opinion/how-the-conference-on-the-future-of-europe-can-still-be-saved/>)

²⁴ “What is the Conference on the Future of Europe?”, Conference on the Future of Europe, EU website (<https://futureu.europa.eu/pages/about>)

як демократичного об'єднання, створеного громадянами і для громадян. Одним з варіантів є продовжити процес консультацій принаймні до кінця 2022 року або і взагалі перетворити його у постійний дорадчий механізм. Також висувається ідея пов'язати результати Конференції з конкретними інституційними процесами (наприклад, виборами) чи програмами (наприклад, наступне покоління ЄС – план постпандемічного відновлення ЄС) або принаймні знайти спосіб відображення та фіксації пріоритетів, озвучених громадянами, у програмних документах блоку.

Викладене вище, на жаль, залишається допоки лише видаванням бажаного за дійсне (*wishful thinking*). На практиці Конференція не виглядає як платформа, здатна надати поштовх до кардинальних змін у ЄС не тільки на законодавчому, але і банально на ментальному рівні. Тому вести мову про дану ініціативу як джерело легітимізації курсу на європейський суверенітет чи стратегічну автономію видається недоречним, принаймні поки що.

6

УКРАЇНА ЯК БЕНЕФІЦІАР ПОСИЛЕННЯ СУВЕРЕНІТЕТУ ТА СТРАТЕГІЧНОЇ АВТОНОМІЇ ЄС

Найкраще, що може зробити ЄС для країн власного сусідства, – це не слабнути, а надалі перетворюватись на більш потужну політичну, економічну, соціальну та військову силу. Останнє, хоч і може викликати подив чи занепокоєння, не повинно сприйматись в штики. ЄС був заснований як мирний проєкт і навряд чи сьогодні, більш ніж сім десятиліть потому, можна запідозрити держави-члени та сам ЄС у намірах наростити військовий потенціал з метою внутрішньої конфронтації чи нападу на треті країни. Водночас ЄС здатний бути не лише “паперовим левом” (paper tiger), а по-справжньому цілісним, спроможним та дієвим утворенням у всіх без винятку сферах, у тому числі військовій, – за поручкою стабільності у регіоні та світі.

Іншими словами сусідам ЄС, можливо, не так розходиться на тому, яку саме концепцію обере ЄС – європейський суверенітет чи стратегічну автономію (або їх симбіоз), як на тому, що ці поняття означатимуть на практиці. Сусіднім державам, наприклад, на Балканах, на півдні чи на сході, вигідно, щоб до ЄС прислухались інші міжнародні гравці. Насамперед це, звісно, стосується дипломатії та всього арсеналу м’якої сили. Але коли таких інструментів виявляється замало чи принаймні недостатньо для обстоювання європейських цінностей та інтересів, на допомогу мають приходити інструменти твердої сили. За словами Високого представника ЄС Дж. Борреля, “основна цінність військової сили полягає не в тому, що вона допомагає нам [ЄС] розв’язати проблеми, а в тому, що розв’язання проблем завдасть нам шкоди”²⁵.

Надмірне сподівання на належне функціонування правового порядку на глобальному та регіональному рівні вже неодноразово грало з ЄС “злий жарт”. Незгуртованість позицій та фрагментованість відповіді, як наслідок, давали підстави для порушників міжнародних правил та норм скористатися ситуацією і “вийти сухими з води”. Такий стан справ можна частково списати на той факт, що всі рішення Союзу у сфері зовнішньої політики та оборони мають прийма-

тись одногосно. Допоки ЄС не готовий перейти до голосування за принципом кваліфікованої більшості або знайти інше рішення, ситуація приречена на стагнацію та повторення.

Навіть більше того. Неспроможність ЄС не тільки надати дієву військову допомогу у ситуаціях, де це дійсно було б доречно, а і просто ухвалити спільну позицію, вибиває з-під ЄС стілець за столом переговорів. Нормандський формат переговорів щодо України та Мінська група щодо Нагорного Карабаху – лише дві поодинокі ілюстрації цього прикрого стану справ. Факт того, що у Нормандському форматі беруть участь Німеччина і Франція, а у Мінській групі – лише Франція, породжує як мінімум два типи проблем. По-перше, поточна ситуація позбавляє ці формати колективної ваги ЄС, а по-друге, замість консолідації європейської позиції лише цементує вплив окремих держав-членів та водночас оголює відсутність ЄС як договороздатного актора за столом переговорів.

Але це ще не все. Навіть там, де Сполучені Штати по trochu самоусуваються від колективної відповідальності за розв’язання конфліктних ситуацій, ЄС часто не поспішає заповнювати створений вакуум. І хоча факт того, що США навряд чи “повернуться” на Західні Балкани, у Східну Європу, на Південний Кавказ, у Північну Африку чи навіть на Близький Схід, у недалекому майбутньому мав би “розв’язувати” Євросоюзу руки, на практиці ЄС остерігається, що США, бачачи активізацію блоку, можуть ще швидше і рішучіше відректись від колективних зобов’язань. Особливо такі побоювання посилюються за часів президентства Трампа і періоду невизначеності для Північноатлантичного альянсу, керівництво якого своєю чергою, можливо, також розраховувало скинути зайву ношу в найзручніший момент. У цьому контексті тодішня міністерка оборони Німеччини А. Крамп-Карренбаеур, звертаючись до майбутньої адміністрації Дж.Байдена, у листопаді 2020 року заявила: “Ідея стратегічної автономії Європи заходить надто далеко, якщо йдеться про те, що ми [у ЄС] можемо гарантувати безпеку, стабільність та процвітання

²⁵ Borrell J., “A Strategic Compass for Europe”, 12 November 2021, Project Syndicate (<https://www.project-syndicate.org/commentary/eu-strategic-compass-by-josep-borrell-2021-11>)

в Європі без НАТО та без США”²⁶. Подібний конфлікт між нею та президентом Франції Е. Макроном надалі вчергове довів, що в ЄС наразі немає спільного розуміння того, наскільки самостійним ЄС може, а головне має бути від США²⁷.

Така невизначеність – погані новини для України та всіх інших держав-сусідів ЄС, які вбачають своє майбутнє всередині Союзу або принаймні з ним пліч-о-пліч. Таким чином, для України, рівною мірою як і для інших країн сусідства ЄС, вигідним є будь-який варіант, за якого ЄС ставатиме більш згуртованим, рішучим та дієвим як всередині, так і назовні. Називатиметься це досягненням європейського суверенітету, стратегічної автономії чи буде схрещуванням двох понять під назвою “стратегічний суверенітет” – питання другорядне, зважаючи особливо на те, що наразі чіткого та однозначного визначення не має жодне з них. Що є більш важливим для України, так це щоб ЄС використав триваючу кризу з метою власного прориву та відмови від страху не догодити США, дублювати НАТО, залізи у “сферу впливу Російської Федерації”, наступити на моль Туреччині, перейти дорогу Китаю абощо.

---

²⁶ Kramp-Karrenbauer A., “Second Keynote Speech by German Federal Minister of Defence”, 19 November 2020, German Ministry of Defence, (<https://www.bmvg.de/en/news/second-keynote-speech-german-minister-of-defence-akk-4503976>)

²⁷ Puglierin J., “Strategic Partnerships and EU Security and Defence”, European Council on Foreign Relations, materials of the Workshop: Achieving Strategic Sovereignty for the EU, 28 April 2021, ([https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_STU\(2021\)653634](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_STU(2021)653634))

ВИСНОВКИ

Метою даного дослідження було проаналізувати зміст понять європейського суверенітету та стратегічної автономії ЄС у їх еволюційному розрізі з точки зору інтересів України. Висновки, зроблені в процесі, можна коротко звести до наступного:

1. Поглиблення старих і поява нових викликів та загроз не дозволяють ЄС зберегти status quo, створюючи натомість для його держав-членів можливість для пришвидшення конвергенції позиції щодо спільного бачення майбутнього.
2. Основна відмінність між поняттями стратегічної автономії та європейського суверенітету полягає у джерелах їх походження, їх вимірюваності та багатогранності, а також ієрархічних взаємозв'язках.
3. Існує три основні рівні, на яких ведеться дискурс про стратегічну автономію та європейський суверенітет: євроінституції, держави-члени та суспільство (громадяни ЄС). Додатково дедалі більшої релевантності набуває політичний рівень.
4. Ключовими дороговказами на шляху до вищого рівня автономії/суверенітету ЄС є Глобальна стратегія ЄС 2016 року, а також Стратегічний компас та Конференція щодо майбутнього Європи, напрацювання яких мають бути представлені у 2022 році.
5. Ініціаторами швидшого поступу ЄС у бік автономії є очільниця "геополітичної" Єврокомісії У.фон дер Ляйн, колишня канцлерка Німеччини А. Меркель та президент Франції Е. Макрон. Утім, через ряд обставин ніхто з них не може ані очолити, ані гарантувати успіх даному прагненню.
6. Релевантними з точки зору України, проте далеко не єдиними, перепонами на шляху ЄС є несумісність більшої самостійності з взаємозалежністю (зокрема, у відносинах з РФ), а також неможливість ЄС різко наростити (військову) спроможність без завдання шкоди власним відносинам з США та НАТО.
7. Для України виграшним буде будь-який шлях, що обере ЄС, якщо він передбачатиме вищий ступінь згуртованості, рішучості та дієвості Союзу як всередині, так і назовні.

АВТОР

Марина Ярошевич, директорка програми інтеграції з ЄС, Рада зовнішньої політики «Українська призма»

ВИХІДНІ ДАНІ

Фонд імені Фрідріха Еберта | Представництво в Україні
01004 Україна, Київ, Пушкінська 34

Відповідальний за друк:
Марсель Рьотіг | Директор, ФФЕ Київ
Тел.: +38 (044) 234 0038 | Факс: +38 (044) 451 4031
<http://fes.kiev.ua>

Замовлення публікацій:
mail@fes.kiev.ua

Комерційне використання усіх публікацій, виданих Фондом ім. Фрідріха Еберта (ФФЕ) не дозволяється без письмового дозволу ФФЕ.

ПРЕДСТАВНИЦТВО ФОНДУ ІМ. ФРІДРІХА ЕБЕРТА В УКРАЇНІ

Фонд ім. Фрідріха Еберта (ФФЕ) - це політичний фонд, центральний офіс якого знаходиться у Німеччині. Наша діяльність зосереджена на ключових ідеях та цінностях соціал-демократії: свобода, справедливість та солідарність. Наша міжнародна співпраця забезпечується мережею представництв в більш ніж 100 державах. Наші зусилля спрямовані на підтримку політики мирної співпраці та прав людини, допомогу у створенні та консолідації демократичних інститутів, що базуються на засадах соціальної справедливості та верховенства

права, такими як вільні профспілки та сильне громадянське суспільство.

Ми активно виступаємо за соціальну, демократичну та конкурентоздатну Європу в рамках євроінтеграційних процесів. Саме в дусі цих принципів Представництво ФФЕ у Києві, з часу свого заснування у 1996 році, підтримує діалог з українськими партнерами, в тому числі із ширшого кола питань, таких як демократичний сталий розвиток та безпека людини.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУВЕРЕНІТЕТ, ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЧНА АВТОНОМІЯ ЧИ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ STATUS QUO – ЩО Є ВИГРАШНИМ ДЛЯ УКРАЇНИ?

Поглиблення старих і поява нових викликів та загроз не дозволяють ЄС зберегти status quo, створюючи натомість для його держав-членів можливість для пришвидшення конвергенції позиції щодо стратегічної автономії та європейського суверенітету.

Ключовими дороговказами на шляху до вищого рівня автономії/ суверенітету ЄС є Глобальна стратегія ЄС 2016 року, а також Стратегічний компас та Конференція щодо майбутнього Європи, напрацювання яких мають бути представлені у 2022 році.

Релевантними з точки зору України, проте далеко не єдиними, перепонами на шляху ЄС є несумісність більшої самостійності з взаємозалежністю (зокрема, у відносинах з РФ), а також неможливість ЄС різко наростити (військову) спроможність без завдання шкоди власним відносинам з США та НАТО.